

Мурзабраимов Н.Б., Карашев З.О.

АДМИНИСТРАТИВДИК ЖАЗА ЧАРАЛАРЫНЫН МАҢЫЗЫ

Мурзабраимов Н.Б., Карашев З.О.

СУЩНОСТЬ АДМИНИСТРАТИВНОГО НАКАЗАНИЯ

Murzaibraimov N.B. Karashev Z.O.

THE ESSENCE OF THE ADMINISTRATIVE PENALTIES

УДК: 330.322

Бул илимий макалада Кыргыз Республикасындагы административдик жаза чараларынын маңызы каралган.

В данной научной статье рассматриваются сущность административных взысканий в Кыргызской Республике.

In this research article discusses the nature of administrative penalties in the Kyrgyz Republic.

«Жаза-чара» түшүнүгү – илимий абстракция болуп, мыйзам чыгаруучуну кандайдыр бир чаралардын белгилерин түрүн аныктоодо багыт берет. Мыйзамда бекитилген чаралардын тутуму жоопкерчиликти ишке ашырууну теңдештирүүгө мүмкүнчүлүк берип, ага кирген ар бир жазанын түрү өзүнчө укуктук чектөөлөрдөн турат.

Юридикалык адабияттарда адилеттүү айтылгандай, административдик жаза «тийиштүү мамлекеттик органдар укукбузуучуларга карата, укук бузууну алдыналууга бөгөт коюуга башка жол менен таасир эте албаган учурда колдонулат» [1].

КР АЖЖКнын 25чи беренесине ылайык административдик чаралар – административдик укукбузууну жасагандыгы үчүн кызмат адамы, орган же сот тарабынан колдонулуучу мамлекеттик мажбурлоо чарасы болуп саналат.

Административдик чаралар административдик укукбузууну кайра тарбиялоо максатында колдонулуп, жаңы административдик укукбузууларды алдын алууга мыйзамды кынтыксыз сактоого үндөйт (ст.26 КАО КР) [2].

Административдик жаза өзүнүн максаты катары адамдын кадыр баркын кемсинтүүгө, ага физикалык жапа чектирүүгө, юридикалык жактын ишкердүүлүк беделин түшүрүүгө багытталган эмес.

«Административдик жаза», укуктук категория катары А.П. Шергиндин ою боюнча, «административдик укукбузуу» категориясы менен бир катарда административдик деликтик укукта фундаменталдык институт катары саналат. Алардын диалектикалык байланышын административдик укук бузуу дефинициясында мыйзам чыгаруучу бектип, аны менен бирдикте укука каршы келген, күнөөлүү жосун болуп, ал үчүн административдик жоопкерчилик орнотулган.

Бул юридикалык жоопкерчиликтик чарасы болуп – административдик жаза саналат [3].

Н.А. Стручков, ишенимдүү айткандай «жаза мажбурлоонун чарасы болуп, мамлекет тарабынан компотенттүү органдын чечиминин негизинде укукка

каршы жосунду жасагандыгы үчүн күнөөлүү адамга колдонулуп, мыйзам тарабынан орнотулган укуктук чектөөлөрдүн системасынан турата» [4].

Каралган чаралар мыйзам тарабынан гана орнотулуп – жогорку юридикалык күчкө ээ болгон акты болуп, мамлекеттик мыйзам чыгаруу бийлиги тарабынан кабыл алынат. Административдик жазаларды колдонуу аркылуу мамлекет тарабынан жасалган административдик жосунга жалпы укуктук терс баа берилет.

Бул учурда административдик жоопкерчиликтин критерийи болгон административдик чаралардын укуктук табиятын аныктоо орундуу. Административдик чаралар болуп КР АЖЖКнын 27чи беренесинде каралган чаралар гана болот. АЖЖКнын нормалары менен каралган мажбурлоо чаралары административдик чара катары боло алышпайт (административдик кармоо, алып келүү).

Кодексте каралган административдик чаралар өзүнүн жыйындысында тийиштүү тутумду түзүшөт.

Бул жазанын тутумун кээ бир учурда жазанын «тепкичи» деп аташат. Бул термин анын өзгөчөлүгүн ийгиликтүү баса белгилейт. Ар бир жаза тепкич катары болуп, алар баарысы бир нерсеге бириктирилген. Бирок бул «тепкичте» дагы бир өзгөчөлүк бар – тепкичтердеги бирдей аралык. Жаза тутумунда ал өтө чоң мааниге ээ. Бул принципти бузуу жазаны белгилөөнү кыйындатат: эгерде жектөөдө айрыма чоң болсо, өзүнчө боштук пайда болуп, жоопкерчиликти жекелештирүүгө тоскоол болуп, ал эми айрыма аз болсо жазанын түрлөрүндө атаандаштык пайда болот [5].

Кезектеги маанилүү суроо болуп административдик чараларды колдонуунун негиздери саналат.

Укуктун жалпы теориясына негизделип, укуктук жазылмаларды бузган учурда колдонулуучу укуктук норманын санкциясы мамлекеттик мажбурлоо чарасы болсо, анда төмөнкү тыянакты чыгарсак болот: административдик чараны колдонуунун негизи болуп, жак тарабынан укукка каршы келген жосунду жасагандыгы үчүн, укуктук норма тарабынан жоопкерчилик орнотулушу саналат.

Мамлекеттик органдар коомдук мамилелерди тийиштүү деңгээлин сактоо максатында укуктук мамиленин субъектилеринин жүрүм турумун аныкталган тартипте тийиштүү милдеттүү жүрүм турум эрежелерин орнотот.

Айтылган сөздөр административдик чаралардын өзгөчө мааниге ээ болгондугуна негиз берет, себеби аны колдонуу адам укуктарын бузуу менен

коштолот. Мына ошондуктан укуктук нормаларды колдонуу тартиби Конституцияда аныкталган адам укуктарын чектөөдө, тийштүү мүнөздө жөнгө салынуусу зарыл.

КР АЖЖКнын административдик укук бузууларга каршы күрөшүүнү камсыз кылуучу укуктук нормалардын тутумун түзөт. Бул багыттагы укук коргоо ишмердүүлүгүндө маанилүү орунду административдик жоопкерчилик институту ээлейт.

Ал өз кезегинде аракеттеги мыйзам тарабынан каралган административдик чараларды белгилөө менен ишке ашырылат.

Административдик чара мамлекет тарабынан орнотулган жоопкерчилик чарасы болуп жаңы укук бузууларды алдын алуу максатын көздөйт.

Адабияттар:

1. Советское административное право: Учебник / Под ред. П. Т. Василенкова. М.: Юридическая литература, 1981. С178-179.
2. Кыргыз Республикасынын административдик жоопкерчилик жөнүндө кодекси 4 август 1998-ж. N 114 (КР 8 май 2012 ж N 48 мыйзамына ылайык).
3. Шергин А. П. Комментарий к Кодексу Российской Федерации об административных правонарушениях. М.: ПБОЮЛ Григорян А. Ф., 2002. С44.
4. Стручков Н. А. О наказании, системе его видов и иных мерах уголовно-правового воздействия // Актуальные проблемы уголовного права: Сборник научных трудов. М.: ИГП АН СССР, 1988. С. 96.
5. Михлин А. С. Проблемы совершенствования системы наказаний в советском уголовном праве // Актуальные проблемы уголовного права: Сборник научных трудов. М.: ИГП АН СССР, 1988. С. 104.

Рецензент: д.ю.н., профессор Арабаев Ч.И.